

Başkentteki Yardımcı Kuruluşlar

Türkiye'nin Yönetim Yapısı

Doç. Dr. Aslı Yağmurlu

Yardımcı Kuruluşlar

- Hükümete veya bakanlıklara görevlerinde yardımcı olmak, belirli konularda görüş bildirmek, bir idari işlemin tamamlanmasına katılmak ya da denetimde bulunmak amacıyla kurulmuş çeşitli birimler bulunmaktadır. Bir kısmı merkezi idarenin tümüne, bir kısmı tek bir bakanlığa yardımcı olur.
- Danıştay, Sayıştay, Milli Güvenlik Kurulu, Milli Eğitim Şurası, Sağlık Şurası, Yüksek Askeri Şura, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu, Yüksek Planlama Kurulu, Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulu vd.

Ortak Özellikleri

- Devlet tüzel kişiliği içindedirler.
- Özerk kuruluşlardır.
- Uzmanlık kuruluşlarıdır.
- Kurul halinde çalışırlar.
- Danışma, öneri, planlama, koordinasyon, denetim gibi görevleri vardır.
- Bir kısmı anayasal kuruluşlardır, Danıştay, Sayıştay ve Milli Güvenlik Kurulu gibi.

Milli Güvenlik Kurulu

- Sivil ve askeri otoriteleri, başta milli güvenlik siyaseti olmak üzere önemli ülke sorunları üzerinde ortak görüş belirlemek amacıyla bir araya getiren bir anayasal kuruluştur (AY m. 118)

Üyeleri

- Cumhurbaşkanı (başkanlığında)
- Başbakan
- Genelkurmay Başkanı
- Başbakan Yardımcıları
- Adalet, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları
- Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanı

- Gündemin özelliğine göre Kurul toplantılarına ilgili bakan veya kişiler çağırılıp görüş alınabilir.
- MGK, devletin milli güvenlik siyasetinin tayini tespiti ve uygulaması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir.
- Cumhurbaşkanı katılmadığı zaman MGK Başbakanın başkanlığında toplanır.

- MGK devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü kararlar Bakanlar Kurulunca değerlendirilir.
- Gündemi, Başbakan ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.

2001 ve 2003 değişiklikleri

- Başbakan yardımcıları ve Adalet Bakanı MGKya dahil edildi.
- Görev tanımı sınırlandırıldı.
- Kararları öncelikle dikkate alınması gerekirken tavsiye kararı haline geldi.
- Kurul ayda bir yerine iki ayda bir defa toplanır hale gelmiş.
- Genelkurmay başkanının olağanüstü toplantı teklifi yetkisi kaldırılmıştır.

MGK Genel Sekreterliği

- MGK Genel Sekreteri yapılan değişikliklerden önce Orgeneral/Oramiral rütbesindeki Silahlı Kuvvetler mensupları arasından Genelkurmay Başkanının inhası ve Başbakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla atanıyordu.
- Mevcut durumda Genel Sekreter, Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanmaktadır. Başbakanlığa bağlıdır ve sivil bir Genel Sekreter atanabilir.

Görevleri

- MGK'nın görevleri ile ilgili her türlü çalışma, araştırma, inceleme ve değerlendirmeyi yapmak.
- Sonuçlarını teklifleriyle birlikte Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Milli Güvenlik Kuruluna sunmak.
- MGK kararlarının hazırlanmasında, kararlara ilişkin BK kararlarının uygulanmasında Bakanlar ve ilgili kurumlarla ortak çalışmalar yapmak, uygulamaları takip ve kontrol etmek, düzenleyici, yönlendirici ve koordine edici işbirliğinde bulunmak.
- MGK sekreteryasını yürütmek.

Danıştay

- Danıştay Padişah Abdulaziz döneminde 1868 yılında Şurayı Devlet adıyla kurulmuştur.
- 19. yy da başlayan ıslahat ve yenileşme hareketlerinin en önemli uygulamalarından biridir. Fransız örneğine göre kurulmuş ve varlığını kesintisiz sürdürmüştür.
- Anayasa'da öngörülen Yüksek Mahkemelerden biri olan Danıştay, Anayasa'nın 155. maddesine göre, yönetimin yargı yoluyla denetlenmesinde etkin ve önemli görev yapan bir yargı kuruluşu olmanın yanı sıra, yürütme organına yardımcı bir inceleme, danışma ve karar organıdır.

- Günümüzde Danıştay, 1982 yılında yürürlüğe giren 2575 sayılı Danıştay Kanununa göre örgütlenmiştir. Bu Kanuna göre Danıştay, onördü dava, biri idari olmak üzere onbeş daireden oluşmaktadır.
- Danıştayda, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler olarak, 168 yüksek mahkeme hakimi görev yapmaktadır.
- Danıştayda, Daire başkan ve üyeleri haricinde, dava dosyalarını inceleyerek daire veya görevli kurullara gerekli açıklamaları yapmak, tutanakları hazırlamak, dava hakkındaki görüşlerini daire veya kurula bildirmek ve karar taslaklarını yazmakla görevli tetkik hâkimleri ile davalar hakkında hukukî mütalaalarını bildirmekle görevli savcılar da görev yapmaktadır.

Danıştay'ın idari görevleri

- Başbakanlık veya Bakanlar Kurulunca gönderilen kanun tasarı ve teklifleri hakkında görüş bildirmek
- Tüzük tasarılarını incelemek
- Kamu hizmetleriyle ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirmek
- Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık tarafından gönderilen işler hakkında düşüncesini bildirmek

Kararları

- Danıştay bu idari görevleri yerine getirirken, danışma kararları, inceleme kararları ve idari kararlar olmak üzere üç değişik çeşit karar verir.
- Danışma ve inceleme kararları, işsıari niteliktedir, idareyi bağlamaz. İdare aykırı yönde de karar verebilir. Ör. 1580 sayılı Belediye K. 9.m.bir beldenin isminin Belediye Meclisinin ve İl İdare Kurulunun kararı üzerine Danıştay'ın görüşü alınarak BK onayıyla değiştirilebileceği hükme alınmıştır.
- İdari kararları Danıştayın bir idare organı gibi verdiği kararlardır. Bunlar bağlayıcı niteliktedir. İdareler arasındaki uyuşmazlıkların çözülmesine olanak sağlar.

İdari görevleri yürüten organları

- Danıştay idari görevlerini, İdari Daire ve İdari İşler Kurulu aracılığıyla yerine getirir.
- İdari Daire Danıştay Kanununa göre 1. Dairedir.
- İdari İşler Kurulu, her yıl Danıştay Genel Kurulunca her dava dairesinden seçilecek bir başkan ve üyelerden oluşur.

Sayıştay

- 1865 yılında Divan-ı Muhasebat adıyla kurulmuştur.
- Sayıştay merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kuruluşlarının gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevli bir kuruluştur.
- Anayasada yargı bölümünde düzenlenmiş olmakla birlikte yüksek mahkemeler arasında sayılmamıştır.

Özellikleri

- Anayasal bir kuruluştur.
- Gerçekleştirdiği denetim mevzuat çerçevesinde herhangi bir organın müdahalesi olmaksızın doğrudan Sayıştay tarafından planlanır, uygulanır ve sonuca bağlanır.
- Bütçesi yürütme organının müdahalesi olmadan doğrudan TBMM'ye sunulur. Birinci Başkan Sayıştay bütçesinin ita amiridir.

- Sayıştay Birinci Başkanı 7 yıllık bir süre için Sayıştay üyeleri ise herhangi bir süre kaydı olmaksızın TBMM tarafından seçilmekte, Denetçiler Sayıştay tarafından sınavla işe alınmaktadırlar.
- Sayıştay Birinci Başkan ve üyeleri azledilemez ve kendileri istemedikçe 65 yaşından önce emekliye sevk edilemezler.

AY Md. 160

- IV. Sayıştay
- Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir. Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz.
- Vergi, benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.
- Mahalli idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.
- Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla düzenlenir.

Anayasaya göre Sayıştay'ın görevleri

- TBMM adına mali denetim yapmak
- Sorumluların yasal düzenlemelere uygun olmayan ve kamu zararına yol açan hesap ve işlemlerini yargılama yoluyla kesin hükme bağlamak.

Sayıştay Başkanının seçimi

- Sayıştay Birinci Başkanı, Sayıştay Başka ve Üyeleri Ön Seğim Geğici Komisyonunca belirlenecek iki aday arasından TBMM Genel Kurulunca gizli oyla seçilir. Birinci Başkan seğilebilmek için TBMM üye tam sayısının dörtte birinin bir fazlasından az olmamak kaydıyla oylamada mevcudun salt çoğunluğunun oyu aranır. Birinci başkanın görev süresi 7 yıldır.

Üyelerin seçimi

- Sayıştayda boşalan üyeliklerin beşte üçü Sayıştay meslek mensuplarından, geri kalanların en az yarısı Maliye Bakanlığı meslek mensuplarından seçilir.

Sayıştay Kanunu (6085 s. 3.12.2010)

- 5018 Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile uyumu sağlamak üzere Sayıştay Kanunu çıkarılmıştır.
- Buna göre merkezi yönetim (genel bütçeli idareler, özel bütçeli idareler, düzenleyici ve denetleyici kurumlar), sosyal güvenlik kurumları ve yerel yönetimler Sayıştay'ın denetimi altındadır. Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu kaldırılarak yetkileri Sayıştay'a devredilmiştir. Böylece KİT'lerin denetimi de Sayıştay'a verilmiştir.

- Kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini hesap verme sorumluluğu çerçevesinde denetlemek ve sonuçları hakkında TBMM'ye rapor sunmakla görevlidir.
- Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin, gelir gider ve mallarına ilişkin hesap ve işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki işlemlere uygunluğunu denetlemek, kamu zararına yol açan hususları kesin hükme bağlamakla görevlidir.

Sayıştay Denetimi

- Sayıştay denetimi kamu idarelerinin hesap, mali işlem ve faaliyetleri ile iç kontrol sistemlerinin incelenmesi ve kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak kullanılmasının değerlendirilmesidir.
- İdarenin takdir yetkisini sınırlandıracak ve ortadan kaldıracak kararlar alınamaz, yerindelik denetimi yapılamaz.